

Marts: Gransanger – *Phylloscopus collybita*

Tekst og foto: Jens Boesen

Marts er efter kalenderen den første forårsmåned, og selvom isen ved månedens begyndelse stadig dækker søer og vandhuller, kan man faktisk se mange forårstegn i naturen og ikke mindst hos fuglene. Standfugle som musvitter, blåmejser, solsorter, grønlirisker og mange flere synger nu deres forårssange. Også flagspætten markerer sit territorium, ikke med sang, men ved trommehvirvler på træstammer, og ænder, gæs og svaner søger sammen i par. Og fra midten af marts kan vi begynde at lytte efter den første sanger, gransangeren.

At kalde den for en sanger er måske at tage munden lovlig fuld. Chiffchaff hedder den på engelsk, og det synger den taktfast som en metronom i en næsten uendelig række: *Tjif tjaf tjif tjaf tjif tjaf* – ikke andet.

Man skal heller ikke lade sig forlede af navnet til at tro at den foretrækker nåleskov. I Danmark findes gransangeren især i åbne blandskove med høje fritstående løvtræer eller krat på fugtig jordbund, men også her med høje løvtræer imellem.

Men sanger er den både af udseende og levevis. Den er lille med et tyndt, spidst næb og dæmpede farver, gråolivengrøn på oversiden, lysere på undersiden og med en lys øjenbrynsstribe. Den ligner meget sin nære slægtning, løvsangeren, men kan foruden på sin karakteristiske „sang” lettest kendes på at den har mørke ben mens løvsangerens ben er lyse. Fra april kan den høres alle steder i Åmoseområdet hvor der gror høje træer.

Levevis

Sangere lever alle sammen af insekter og edderkopper, men undgår at konkurrere for meget om føden ved hver for sig at foretrække sin særlige type bevoksning. De færdes som regel temmelig skjult i den tætte del af vegetationen hvad enten det nu er træer og buske eller sivene ved søer og vandløb, og gransangeren smutter gerne omkring i løvet i trækronerne og plukker med sit lille spidse sangernæb småinsekter, bladlus og edderkopper. I modsætning til andre sangere kan den dog også sidde på en kvist og derfra gøre udfald efter flyvende insekter, fx myggen i en myggesværme.

Gransangeren bygger sin kuglerunde rede i april før løvtræerne får blade og urterne rigtig er vokset op. For at reden alligevel kan være nogenlunde skjult, er gransangeren derfor nødt til at bygge den i stedsegrønne træer, gerne de nederste brede grene af unge grantræer, eller i brombærkrat eller græstuer. Her lægger den omkring den 1. maj 5-6 æg som hunnen ruger på i 13 dage hvorefter ungerne fodres i reden i 13-14 dage før de flyver ud i verden. Undertiden kan den så få endnu et kuld unger i løbet af sommeren.

Konkurrence med løvsangeren

Foruden af udseende ligner gransangeren og løvsangeren også hinanden i fødevalg og levevis idet de begge lever i samme type skov. Løvsangeren er desuden lidt større end gransangeren og Danmarks mest almindelige sanger. Man regner med at der er ca. 600.000 ynglepar af løvsangeren mens der kun er 200.000-300.000 par gransangere. Derfor kunne løvsangeren let komme til at udkonkurrere gransangeren. Der er dog nogle små forskelle til gransangerens fordel, fx foretrækker gransangeren lidt højere træer end løvsangeren.

Den vigtigste forskel er dog at gransangeren tilbringer vinteren i Middelhavsområdet mens løvsangeren trækker til Vestafrika syd for Sahara. Det betyder at gransangeren har en meget kortere trækrute og derfor kan komme til sine ynglepladser i Danmark og besætte et territorium længe før løvsangerens ankomst i slutningen af april.

Tilsvarende kan gransangeren blive i Danmark lige til slutningen af oktober mens løvsangeren stort set har forladt landet omkring midten af september.

Foruden den danske bestand besøges Danmark i trækmånederne april og september-oktober desuden af et meget stort antal gransangere på gennemrejse til det øvrige Skandinavien.

Stor fremgang for gransangeren – tilbagegang for andre sangere

Gransangeren er en af de fuglearter der har haft allerstørst fremgang i de senere år, så antallet af ynglepar er mere end firedoblet i løbet af de sidste tredive år. Også munken har haft – omend meget mindre – fremgang, mens alle andre sangere er gået tilbage. Fælles for gransangeren og munken er at de kun trækker til Middelhavsområdet om vinteren, i milde vintre kan enkelte endda overvintre i Danmark. Alle andre sangere trækker i lighed med i alt ca. en fjerdedel af alle danske fuglearter til Vestafrika, og langt de fleste af disse Afrikatrækkere er fælles om at gå tilbage.

Grundene til denne tilbagegang kan være ændringer i klimaet, ændringer af naturforholdene eller en øget befolkningstæthed i de områder hvor fuglene tilbringer vinteren. Hvad tilbagegangen præcis skyldes ved man imidlertid ikke endnu. Derfor har Dansk Ornitologisk Forening (i daglig tale DOF) indledt et samarbejde med den tilsvarende forening i Ghana for om muligt at finde årsagerne til de danske trækfugles tilbagegang.